

Vývoj legálneho rodinného stavu v Slovenskej republike

a axiologické východiská pre výchovu
k manželstvu a rodičovstvu

Ivan Podmanický, Zuzana Podmanická

PODMANICKÝ, I., PODMANICKÁ, Z.: Development of Legal Family Status in Slovak Republic and Axiological Starting-Points for the Marriage and Parenthood Education. *Studia Aloisiana*, 2, 2011, 1, s. 5 – 15.

The paper aims to describe the issues of the legal family status and to identify possible ways to support the family policy and family education. It gives short characteristics of family structures and their development in the Slovak Republic, including the marriage and divorce processes. Based on statistical data, the paper highlights the terminus a quo for the marriage and parenthood education and comments current condition of the legitimate conception.

Key words: family status, marriage, divorce, conception of the marriage and parenthood education, education, European values

*Človek ako vzťahová bytosť je stvorený tak,
že sa uskutočňuje prostredníctvom iného.
V stretávaní s inými sa otvára i náš zmysel, úloha,
požiadavka a možnosť nášho života.
Benedikt XVI.*

Benedikt XVI. zvýraznil myšlienku, vinúcu sa celou históriou ľudstva a aj v súčasnosti potvrdenú modernou psychológiou, že človek potrebuje mať istotu, ktorá spočíva v jeho ukotvení v láske k Bohu a v láske rodinného spoločenstva. Ani práca, ani povolanie, ani individuálne ciele, ani množstvo priateľov nemôžu nahradiť to, čo človek môže prežívať vo svojom najväčšom pozemskom ukotvení – v zdravej rodine. Nijaká inštitúcia ani profesionálna skupina neposkytuje v takej miere bezpodmienečné prijatie, úctu a hodnotu všetkým svojim členom ako práve zdravá rodina. V nej nezáleží, kto má v spoločnosti aké postavenie, prestíž,

titul, bohatstvo, či je mladý, starý, zdravý alebo chorý. Úcta predpokladá lásku, tá zas jedinečnosť, obeť, veľkorysosť a odpustenie. Nie je preto divné, že ľudia, ktorí majú dobré rodinné zázemie, hodnotia svoj život ako šťastný a naplnený, a podobne ich hodnotí aj ich okolie.¹

Milovať a byť milovaný, uistiť a byť uistený, objavovať a byť objavený – to napomáha rozvíjanie „človečenstva“ v nás i motiváciu umožňujúcu premeniť zničujúcu rivalitu na stav vzájomného rešpektu a uznania. Ak rodičia a deti nájdu odvahu existovať ako slobodné bytosti pripravené na partnerský dialóg a vstupovať do vzájomných vzťahov v pravde, môžu nielen odolávať pohlteniu politickou mocou či konzumnou závislosťou, ale zároveň byť stabilizujúcim prostredím, ktoré pomáha poľudšťovať svet.

Spôsob diskusie o súčasnom stave a premenách rodiny naznačuje, že rodina prechádza krízovým obdobím. Kríza na jednej strane poukazuje na rigiditu a neaktuálnosť nosných ideí, preferovaných hodnôt či modelov sociálnych vzťahov, ale na druhej strane môže byť výzvou k pozitívnej zmene. Ak ju vnímame ako istý bod zlomu, môže byť dynamizmom, ktorý na základe analýzy, pomenovania príčin a nových riešení napomáha hľadanie nového vymedzenia kompetencií inštitúcií i jednotlivcov v realizácii projektu ľudského života v jeho sociálnej dimenzii.

Riešenie načrtnutých problémov komplikuje aj postmoderné myslenie, ktoré nielen spochybňuje a relativizuje každé poznanie, ale i všetky rituály, tradície, inštitúcie a v konečnom dôsledku manželstvo i rodinu. Tento prístup vytvára „začarovaný kruh“, keď najprv relativizuje a spochybňuje každú skutočnosť, potom ju cielene deštruuje, aby potom z utvorených fragmentov skonštruoval novú premenlivú skutočnosť, ktorú možno opäť spochybniť a deštruovať.² Navyše postmoderná etika nepozná povinnosť ani sankciu, obeť ani obmedzovanie sa, pozná len právo na uspokojenie túžby a právo na individuálne šťastie.

Tento moment sa premietol i do sociálnej a politickej oblasti, čím sa zreteľne oslabili historické modely manželstva a rodiny. Hľadanie sekulárneho spôsobu riešenia problémov, dovtedy kompetenčne vyhradené najmä náboženskej autorite, vyvolalo polarizáciu medzi konzervatívnymi a liberálnymi prúdmi, čo malo za následok na jednej strane preetizovanie až kriminalizáciu sexuality a na druhej strane úsilie o jej úplnú liberalizáciu, čo trvá až dodnes. Spochybňovanie inštitúcie manželstva a rodiny, vzťahov muža a ženy relativizuje nielen tradičné mužské či ženské roly, ale aj samotné materstvo a otcovstvo, a prináša nové demograficky a geneologicky ťažko definovateľné vzťahy.³

Rodina však nie je ľudský vynález, určený na dosahovanie egoistických cieľov, ktorým možno podľa vlastnej ľubovôle manipulovať podľa vlastných predstáv. Rodina je špecifická, typicky ľudská sociálna sústava, ktorá z logoterapické-

1 Porov. LUKASOVÁ, E.: *Rodinné šťastie*. Bratislava : Lúč, 2009.

2 Porov. PODMANICKÝ, I., PODMANICKÁ, Z.: Súčasná rodina v Slovenskej republike a problematika rodinného života v 21. storočí. In: *Spoločnosť, kríza, rodina : Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Ružomberok : Pedagogická fakulta KU 2010, s. 423–431.

3 MRÁZ, M.: *Matrimoniológia*. Študijný materiál pre študentov. Trnava : Pedagogická fakulta, 2009 (nepublikované).

ho hľadiska potrebuje orientáciu na zmysel. To, či bude priestorom pre raj, alebo peklo, zdrojom lásky, alebo utrpenia, závisí od toho, čo z nej urobia jej členovia.⁴

Jedným z prvých krokov ku hľadaniu riešení naznačených problémov rodiny je poznanie súčasného demografického stavu. Z hľadiska témy príspevku sa zameriame najmä na štruktúru obyvateľstva Slovenskej republiky podľa rodinného stavu, s akcentom na sobášnosť a rozvodovosť.

Štruktúra obyvateľstva podľa rodinného stavu

Štruktúra obyvateľstva podľa rodinného stavu je jednou z významných charakteristík každej populácie, dáva obraz o vzťahu členov spoločnosti k inštitúcii manželstva.

V Slovenskej republike je podpora inštitúcie manželstva zakotvená predovšetkým v zákone Národnej rady SR č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedieme aspoň niektoré základné zásady:

Čl. 1. Manželstvo je zväzkom muža a ženy. Spoločnosť tento jedinečný zväzok všestranne chráni a napomáha jeho dobro. Manžel a manželka sú si rovní v právach a povinnostiach. Hlavným účelom manželstva je založenie rodiny a riadna výchova detí.

Čl. 2. Rodina založená manželstvom je základnou bunkou spoločnosti. Spoločnosť všetky formy rodiny všestranne chráni.

Čl. 3. Rodičovstvo je spoločnosťou mimoriadne uznávané poslanie ženy a muža. Spoločnosť poskytuje rodičovstvu nielen svoju ochranu, ale aj potrebnú starostlivosť...

Čl. 4. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením a povinnosť zabezpečiť rodine pokojné a bezpečné prostredie.

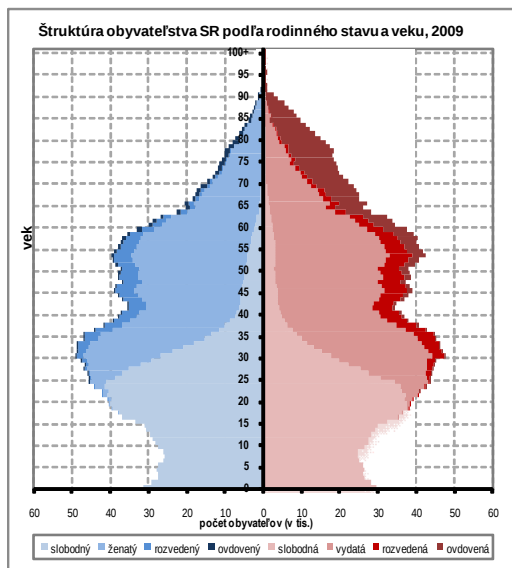
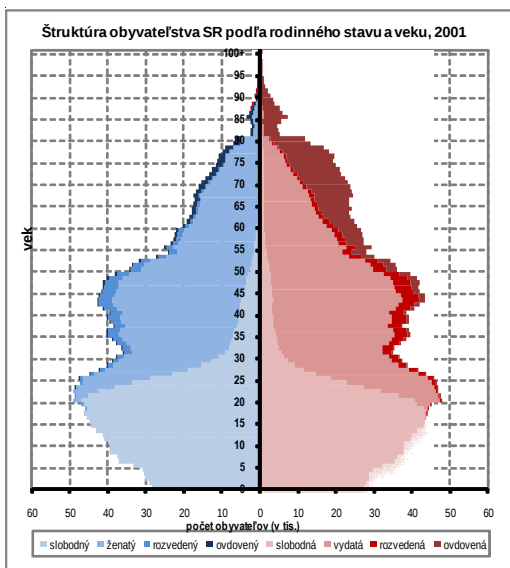
Z demografického hľadiska je podstatné, že manželstvo je inštitúcia, cez ktorú sa spoločnosť usiluje organizovať rodenie a výchovu detí. Zo spoločenského hľadiska je však manželstvo dôležité aj vtedy, keď už svoju reprodukčnú funkciu splnilo, resp. z vážnych dôvodov splniť nemôže. Manželstvo utvára totiž optimálne podmienky pre vzájomné prijatie a ocenenie partnerov, uspokojovanie ich telesných i duševných potrieb, výchovu detí. Má aj ekonomický prínos a vytvára priestor pre priateľstvo a družnosť.⁵

Štruktúra obyvateľstva podľa rodinného stavu je priamo podmienená počtom osôb, ktoré môžu manželstvo uzavrieť, t. j. predchádzajúcim vývojom pôrodnosti, sobášnosti, rozvodovosti a úmrtnosti. V deväťdesiatych rokoch 20. storočia sa výrazne zmenil charakter týchto podmieňujúcich procesov, čo sa

4 Porov. LUKASOVÁ, E.: *Logoterapie vo výchově*. Praha : Portál, 1997.

5 Porov. PODMANICKÝ, I.: Axiologické východiská výchovy v rodinnom prostredí. In: *Zborník referátov z konferencie „O výchove v rodine“*. Bratislava : SSPRZR, 2001.

premietlo i do určitých zmien v štruktúre obyvateľstva podľa rodinného stavu. V období od roku 2001 jednoznačne pokračuje rast početnosti i podielu slobodných a rozvedených a pokles početnosti i podielu zosobášených a ovdovených.

Z hľadiska podielov slobodní muži tvoria 47,8 % a sú najväčšou kategóriou v štruktúre podľa rodinného stavu. Slobodné ženy tvoria 38,7 %, väčšia je však skupina vydatých.

Kategória ľudí žijúcich v manželstve tvorí 44 % z celkového počtu trvale bývajúceho obyvateľstva. Medziročný pokles bol u mužov o 0,2 bodu a u žien o 0,3 bodu. Oproti roku 2001 to v absolútnych číslach predstavuje pokles o 25 000 u mužov a 33 000 u žien. Najvýraznejšia zmena podielov nastala od roku 2001 u rozvedených – u mužov rast o takmer 50 000 a u žien o takmer 60 000.

Pokles početnosti i podielu ovdovených je spôsobovaný predovšetkým predlžujúcou sa strednou dĺžkou života oboch pohlaví. V tejto kategórii je v rámci štruktúr najväčší rozdiel medzi mužmi a ženami. V Slovenskej republike žije osemskrát viac ovdovených žien ako mužov, čo sa premieťa i do podielov, ovdovení muži tvoria 1,4 %, ovdovené ženy 11,2 %.

Hoci inštitúcia rodiny prechádza v ostatných desaťročiach určitou transformáciou, tradičná rodina si zachováva nepochybniteľnú hodnotu v podstatnej časti spoločnosti. Tento fakt potvrdzujú v Slovenskej republike relatívne nevýrazné zmeny v podieloch ženatých/vydatých.

Novodobým faktom je, že sa zvyšuje tolerancia ku kohabitáciám, prípadne ďalším formám partnerského spolužitia, aj keď je stále nižšia ako v niektorých iných populáciách (napr. štáty severnej Európy). V konečnom dôsledku ide zatiaľ v Slovenskej republike vo väčšine prípadov pravdepodobne o odklad uzavretia manželstva do vyššieho veku, čo potvrdzuje aj vývoj sobášnosti vo vzťahu k veku.

Na základe vývoja tejto demografickej štruktúry i na základe sociologických výskumov sa vo všeobecnosti prejavuje ako vhodné podporovať pozitívne postoje k tradičnej rodine, založenej manželstvom. „...aby bola ľudská rodina úspešná a funkčná ako inštitúcia, musí obsahovať predovšetkým práve stmelujúci prvok trvalosti s pocitom spolupatričnosti pri dosahovaní spoločných rodinných cieľov. Tieto podmienky sú potrebné i v situácii relatívneho spoločenského blahobytu a vysoko funkčných záchytných sietí, ktorými disponuje každý sociálny štát. Tým najideálnejším prototypom rodiny je tzv. manželská rodina.“⁶

Tradičné usporiadanie rodiny znižuje pravdepodobnosť vzniku chudoby, prípadne znižuje jej mieru, pozitívne ovplyvňuje duševné i telesné zdravie rodičov i detí, znižuje mieru zneužívania, príp. iného násilia na deťoch atď.

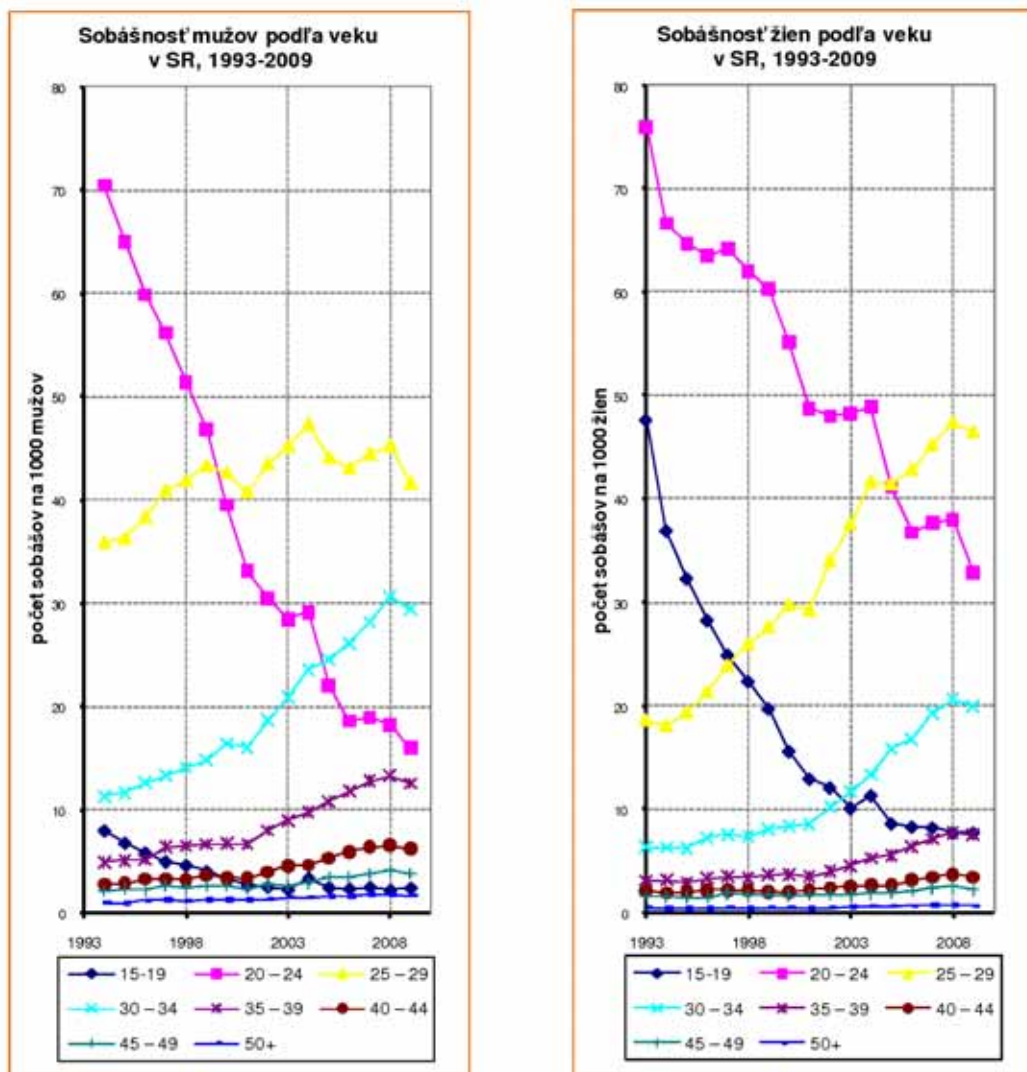
Sobášnosť

V roku 2009 bolo v Slovenskej republike uzavretých 26 356 manželstiev. Oproti roku 2001 (rok minima) je to stále viac (o 2 500), ale po dvoch rokoch zvyšovania počtu sobášov došlo k medziročnému poklesu takmer o 2 000 sobášov.

Oproti roku 2001 poklesol počet sobášov najviac vo vekovej skupine 20 – 24-ročných, a to o vyše 20 bodov, u oboch pohlaví. Na druhej strane k najvyššiemu nárastu došlo u mužov vo vekových skupinách 30 – 34 a 35 – 39-ročných, počty i podiely sa viac ako zdvojnásobili. U žien bol najvýraznejší vzostup vo vekových skupinách 25 – 29, kde došlo ku zvýšeniu o 60 %, a u 30 – 34-ročných, v tejto vekovej skupine bol počet sobášov v roku 2009 trojnásobne vyšší ako v roku 2001. Medziročný pokles bol zaznamenaný takmer vo všetkých ostatných skupinách, najvýraznejšie vo vekovej skupine 20 – 24-ročných, u mužov o 15 % a u žien o 16 % sobášov menej. Ku zvýšeniu počtu došlo len vo vekovej skupine 35 – 39-ročných mužov (o 11,5 %) a žien (o 4 %).

Tento vývoj potvrdzuje, že spolužitie partnerov založené na tradičnom ponímaní, t. j. na základe uzavretia manželstva, je v podmienkach Slovenskej republiky stále najprijateľnejšou formou partnerského spolužitia. V mladších vekových skupinách sa síce predpokladá zvyšujúci sa podiel partnerstiev, ktoré nezačínajú sobášom, ale tieto spolužitia nakoniec často vyúsťujú do uzavretia manželstva.

Graf 1

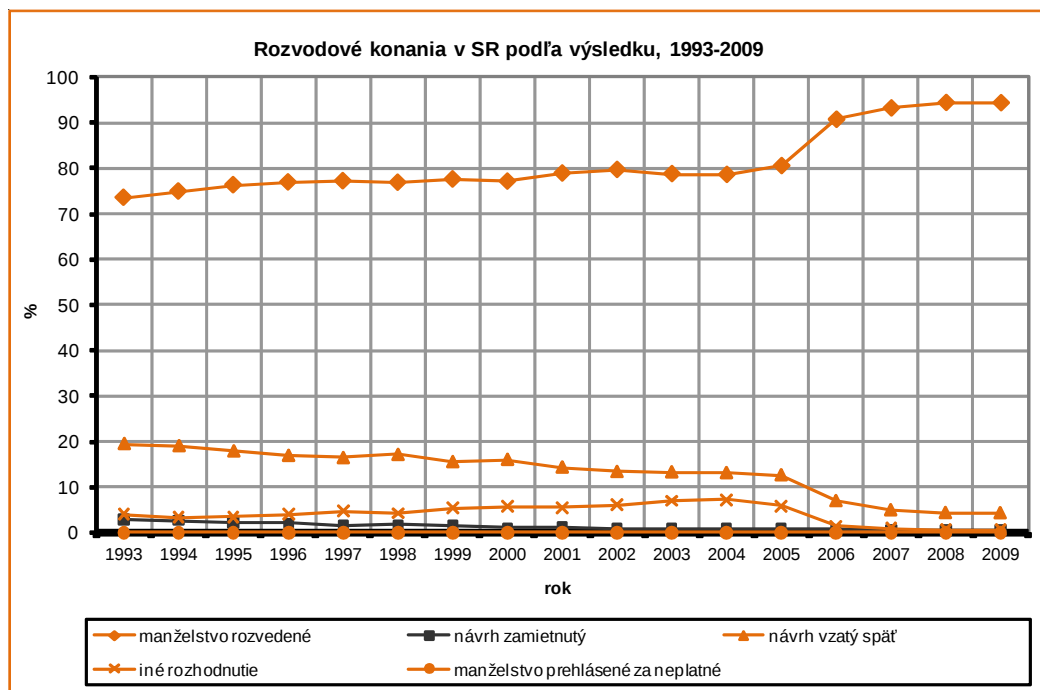

Rozvodovosť

Rozvodovosť v Slovenskej republike má zvyšujúcu tendenciu, oproti roku 2001 sa v roku 2009 rozviedlo takmer o 3 000 manželstiev viac, počet rozvodov tak dosiahol 12 700.

Novodobým javom je, že od roku 2006, keď došlo k výraznému vývojovému skoku v štruktúre rozvodových konaní podľa výsledku konaní, sa rozvodom končí vyše 90 % konaní. Tento podiel sa zvýšil na úkor výsledkov konaní „návrh vzatý späť“ a „iné rozhodnutie“. V porovnaní s rokom 2001 došlo ku zvýšeniu podielu konaní ukončených rozvodom o 15,6 bodov a poklesu výsledkov konaní „návrh vzatý späť“ o 10 a „iné rozhodnutie“ o 5 bodov.

Graf 2

Vývojové trendy ďalej naznačujú, že klesajú, resp. stagnujú podiely rozvodov manželstiev s kratšou dobou trvania a zvyšujú sa podiely rozvodov manželstiev s dlhšou dobou trvania, napr. podiel rozvedených manželstiev s dĺžkou trvania 9 rokov a viac sa zvýšil oproti roku 2001 o 4 body, vyše 1 800 párov sa rozviedlo po 25 a viac rokoch trvania manželstva.

V súvislosti s maloletými deťmi možno konštatovať, že v roku 2009 tvorili rozvody manželstiev s maloletými deťmi 64 %. Celkový vývojový trend tohto ukazovateľa v Slovenskej republike možno charakterizovať ako zvyšovanie od päťdesiatych rokov 20. storočia (asi 50 %) po deväťdesiate roky 20. storočia (75 %). Od polovice deväťdesiatych rokov nastupuje trend pozvoľného klesania. Na jednej strane má rozvodovosť dlhodobu rastúcu tendenciu, na druhej strane však podiel rozvodov manželstiev s maloletými deťmi klesá a stúpa podiel rozvodov manželstiev po dlhšej dobe trvania, takže možno predpokladať, že manželstvá postihnuté rozvratom odkladajú rozvod na obdobie, keď sa ich deti stávajú nezávislými.

Rozvod je negatívnym javom v živote postihnutých osôb. Jeho dôsledkami je postihnutých čoraz viac obyvateľov Slovenskej republiky. Celkovú úroveň rozvodovosti najpresnejšie vystihuje úhrnná rozvodovosť; jej hodnoty majú rastúci trend. Prijatím zákona, ktorý zaviedol rozvod ako jedinú formu právneho zániku manželstva, sa jej hodnoty vyvíjali od 0,06 po súčasných 0,42. Z toho vyplýva, že zatiaľ čo v päťdesiatych rokoch 20. storočia by sa rozviedlo 6 % manželstiev pri existujúcej intenzite rozvodovosti, v súčasnosti sa rozvádza až 42 % manželstiev.

Axiologické východiská výchovy k manželstvu a rodičovstvu

V súčasnosti si kladieme opodstatnené otázky: Je súčasná spoločnosť ešte ucelenou spoločnosťou s ambíciou vytvárať priaznivé podmienky pre manželstvo a rodinu? Nie je nebezpečne povrchná, sexuálne sploštená, až priveľmi členená na rôzne subkultúry, osamelých jedincov a – povedané ústami vývinového psychológa – priam pubertálne nevypelá? Ak rodičia, učitelia i vychovávatelia na tieto otázky nehľadajú odpovede a preberajú tento fakt automaticky, bez úsilia o jeho korekciu vo výchove, vynára sa ďalšia otázka: Nie je jej typickým sprievodným znakom aj realita, že sme vo vzdelávacích inštitúciách i v rodinách rezignovali na výchovu?

Dnešný stav až nebezpečne pripomína pointu príbehu B. Ferrera (1996), ktorý ho nazval „sila myšlienky“. Rozpráva o vodičovi v aute, ktorý v noci na opustenej ceste dostal defekt a nemal zdvihák, aby auto opravil. V tomto zúfalom stave zbadal v dialke svetlo – asi ľudskú usadlosť. Kráčajúc k tomu svetlu, v duchu rozmýšľal: „Je to obývaná usadlosť? Ak i je, bude niekto doma? Ak aj bude, otvorí mi? A keď mi otvorí, bude mať doma zdvihák? A keď ho bude mať, požičia mi ho?“ S rastom otázok v ňom rástlo napätie a zlosť. A keď prišiel k usadlosti, zaklopal a dedičan mu otvoril, vodič ho nepustil k slovu a bez pozdravu naňho zakričal: „Môžem sa vykašľať aj na ten tvoj zdvihák.“

Ak máme hlavu plnú pochybností a neriešime ich, ak nie sme schopní reflektovať svoj predchádzajúci život a nevyrovnávame sa s ním, ak nežijeme svoj životný projekt a neusilujeme sa ho ani tvoriť, stávame sa zajatcami vlastných úbohostí, úzkostí a malostí. Problém je v tom, že to isté ponúkame aj vlastným deťom, príp. deťom nám zvereným. Preto ani nie je vhodná otázka, kde sa tie „skazené deti“ vzali, skôr je namieste otázka, či je všetko v poriadku s nami dospelými. Za stav mládeže môžeme my všetci.

Dôsledok možno vidieť v praktickom živote, keď deťom pripisujeme tzv. „reality modernosti“: dnešné deti sú iné, chcú niečo dosiahnuť, preto ich dávame do čo najlepších internátnych škôl, kde môžu žiť vlastným spôsobom života, nezataženým konvenciami či starou dobrou morálkou. Toto chcenie sme posunuli aj do legislatívnej oblasti a dali sme mu status práva, ktoré možno interpretovať podľa uváženia – právo dieťaťa narodiť sa ako chcené, právo akokoľvek a v akomkoľvek veku realizovať svoju sexualitu, právo na informácie, bez ohľadu na to, kto ich sprostredkuje, právo byť v každom okamihu šťastný... Pritom pocit šťastia by asi nemal byť cieľom, ale dôsledkom či sprievodným javom zmysluplného života.

Výchova neznamenať vysvetľovať nejaké idey a nedá sa zúžiť len na informácie či strohé poučenie s poznámkou: nech si dieťa vyberie. Ono si vyberať môže za predpokladu, že je vedené ku kritickému mysleniu, utváraniu vlastných názorov, neskôr postojov, a ak má rozvinuté osobnostné kompetencie, umožňuje mu vlastniť seba. Potom na základe i získaných vedomostí je predpoklad, že dospeje k určitému rozhodnutiu. A navyše, výchova sa nerealizuje virtuálne,

ale v konkrétnych vzťahoch a vzťah potrebuje čas, záujem a každodennú prítomnosť učiteľa alebo rodiča. Vychovávať znamená principiálne dávať sám seba.

Ak vychádzame z grécko-hebrejského vnímania pojmu výchova, možno povedať, že výchova je viac ako iba príprava na život, lebo je aj starostlivosťou o dušu.⁷ Umožňuje nám objaviť podstatu a zmysel života, vedie k poznávaniu seba samého i k uvedomovaniu si svojich limitov, čím napĺňa cestu k múdrosti.

Skutočne negatívnou črtou dnešnej školy je, že dostatočne neumožňuje deťom poznávať ľudstvo prostredníctvom hodnôt. Ako nebezpečnú vnímame tendenciu priam neprirodzeného neutralizmu vo výchove, ktorý anuluje každú hodnotu.⁸ Zo študentov sa tak postupne stávajú ľudia, ktorí namiesto toho, aby budovali svoju hodnotovú „axis“, kráčajú po piesku a celú svoju životnú energiu spotrebujú na chôdzu po nestabilnom teréne.

Hodnotová neutralita sa výrazne prejavuje najmä v oblasti výchovy k manželstvu a rodičovstvu, a najmä v čase, keď je okrem iného spochybňovaná tradičná rodina. Pritom je nesporné, že práve rodina môže dieťa formovať, alebo kaziť od prenatálneho obdobia. Atmosféra rodiny či výchovnej inštitúcie je životným prostredím, ktoré na dieťa pôsobí, formuje jeho správanie a ovplyvňuje jeho osobnosť. Ak majú tieto inštitúcie plniť pozitívnu výchovnú rolu, musia byť miestom slušného správania a úprimných priateľských vzťahov. Výchova ku slušnosti, rešpektu a úcte k človeku i k životu vôbec by mala byť nosným pilierom všetkého úsilia rodičov i učiteľov.⁹

V snahe predchádzať naznačeným problémom bola v roku 1998 na Slovensku prijatá „Konceptia výchovy k manželstvu a rodičovstvu“, s cieľom „vychovávať sociálne, morálne a emocionálne zrelé osobnosti, schopné konať v súlade s etickými normami a hodnotami uznávanými danou spoločnosťou vo svojom sexuálnom, manželskom a rodinnom živote“¹⁰. Hodnotu prijatej koncepcie zvýrazňuje aj fakt, že bola výsledkom spoločenského konsenzu rôznych myšlienkových a hodnotových prúdov. Namiesto efektívnej realizácie výchovy k manželstvu a rodičovstvu v školskej výchove a vzdelávaní, sme zo strany niektorých názorových skupín skôr svedkami jej neustáleho spochybňovania a tvrdenia, že chýba sexuálna výchova ako samostatný vyučovací predmet. Pripomíname, že výchova k manželstvu a rodičovstvu je síce nadpredmetová, ale sexuálna výchova je do nej implicitne zahrnutá. Preto často médiami prezentovaný názor o neexistencii sexuálnej výchovy a potrebe jej zavedenia do školskej výchovy a vzdelávania je nepravdivý a manipulačný. Môžeme polemizovať skôr o tom, či sa výchova k manželstvu a rodičovstvu na jednotlivých školách učí kvalitne a zodpovedne, alebo nie.

Snahou výchovy k manželstvu a rodičovstvu nie je s „gynekologickou otvorenosťou“ poučovať mladých ľudí o biológii tela, o všetkých možnostiach sexuálneho správania, pohlavných chorobách, tzv. bezpečnom sexe či sexuálnych de-

7 Porov. PINC, Z.: *Fragmenty k filozofii výchovy*. Praha : Oikoymenh, 1999.

8 Porov. GUISSANI, L.: *Riziko výchovy*. Praha : Zvon, 1996.

9 Porov. PÍTHA, P.: *Výchova, naděje společnosti*. Praha : Poustevník, 2006.

10 PODMANICKÝ, I., GLASA, J.: *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*. Bratislava : MC, 1999, s. 7.

viáciach, ale formovať fyzicko-duchovnú celistvosť jedinca, naučiť ho vnímať vlastnú sexualitu ako hodnotu cez prizmu vzťahov k druhému človeku. Určujúcim momentom pri realizácii „Koncepcie výchovy k manželstvu a rodičovstvu“ je rodič, učiteľ, vychovávateľ ako autorita (*auctor* – podporovateľ, ručiteľ, ten, čo dáva rásť), ktorá si je vedomá životnej reality, odkrýva jej tajomstvá, rozmnožuje poznanie, podporuje formovanie a vyvoláva u detí pocit úcty.

Radi by sme náš príspevok ukončili optimisticky. Napriek spomínaným mnohým negatívam vnímame v súčasnosti veľa pozitívnych signálov. Prvým je objavenie novej paradigmy partnerstva a rovnosti vo vzťahu muža a ženy, súvisiacej s prijatím odlišnosti ako komplementárnej hodnoty prežívania vzájomného vzťahu. Za druhé pozitívum pokladáme fakt, že láska a vernosť patria stále k vysoko ceneným hodnotám. Láske sa však treba učiť, preto je dôležité, aby sa výchova k láske stala súčasťou výchovy k manželstvu a rodičovstvu. Tretí dôvod k optimizmu je, že dnešná generácia mladých ľudí jednoznačne preferuje vo vzťahoch ako základnú motiváciu lásku. Štvrtým dôvodom pre optimizmus je stále možnosť objavenia krásy evanjelia života, inšpirovanej trinitárnou teológiou. Piatym dôvodom je učenie sa integrovať sexuálnu komunikáciu do procesu výchovy ku vzťahu v rámci školskej výchovy a vzdelávania i celej univerzálnej Cirkvi.

Za pozitívny signál pokladáme aj vznik a vývoj vedných disciplín, ktoré sa venujú manželstvu a rodičovstvu, ako sú matrimoniológia, matrimoniagogika, familiológia, gamológia.

Napriek negatívnym tendenciám súčasnej postmodernej doby nie je nevyhnutné ani vhodné rezignovať a podľahnúť pesimizmu či ľahostajnosti. Podstatným znakom výchovy by mal byť pedagogický optimizmus, najmä ak do výchovy prinavrátíme základné čnosti – vieru, nádej a lásku a k nim pridružíme hodnoty ako čas, rešpekt a vďačnosť.

Vtedy je veľký predpoklad, že sa nám podarí v nej realizovať minimálne myšlienku K. Čapka: „Deti sú súčasne pravek ľudstva v nevinnosti, ako aj v zlom, a túžia vedieť, čo je správne a čo nie. Deti nemusíme učiť imaginácii ani životnej energii, majú jej viac ako dospelí. Deti musíme chrániť, aby nespadli do rybníka.“

Literatúra

- GUISSANI, L.: *Riziko výchovy*. Praha : Zvon, 1996. ISBN 80-7113-184-9
- MRÁZ, M.: *Matrimoniológia*. Študijný materiál pre študentov. Trnava : Pedagogická fakulta, 2009 (nepublikované).
- NOVOTNÝ, F., a i.: *Latinsko-český slovník*. Praha : SPN, 1955.
- LUKASOVÁ, E.: *Logoterapie vo výchově*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-180-0
- LUKASOVÁ, E.: *Rodinné štastie*. Bratislava : Lúč, 2009. ISBN 978-80-7114-725-1
- PAŠTEKA, J., KUBÍK, K.: *Priznanie a vyznanie : Myšlienky Benedikta XVI*. Bratislava : Lúč, 2005. ISBN 80-7114-512-2
- PINC, Z.: *Fragmenty k filozofii výchovy*. Praha : Oikoymenh, 1999. ISBN 80-7298-004-1

PIŤHA, P.: *Výchova, naděje společnosti*. Praha : Poustevník, 2006.

ISBN 80-86610-18-7

PODMANICKÁ, Z., a i.: *Vývoj obyvateľstva SR*. Bratislava : ŠÚ SR, 2009.

ISBN 978-80-89-358-30-4.

PODMANICKÝ, I., PODMANICKÁ, Z.: Súčasná rodina v Slovenskej republike a problematika rodinného života v 21. storočí. In: *Spoločnosť, kríza, rodina : Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Ružomberok : Pedagogická fakulta KU 2010, s. 423-431. ISBN 978-80-8084-610-7

PODMANICKÝ, I.: Axiologické východiská výchovy v rodinnom prostredí. In: *Zborník referátov z konferencie „O výchove v rodine“*. Bratislava : SSPZR, 2001. ISBN 80-968318-7-9.

PODMANICKÝ, I., GLASA, J.: *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*. Bratislava : MC, 1999. ISBN 80-8052-070-4

Príspevok vznikol s podporou grantovej agentúry VEGA – projekt č. 1/0065/09

Ivan Podmanický, PhD.
Pedagogická fakulta TU
Katedra pedagogických štúdií
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
e-mail: ipodmanický@pobox.sk

RNDr. Zuzana Podmanická
Štatistický úrad SR
Sekcia sociálnej štatistiky a demografie
Miletičova 3, 824 67 Bratislava
e-mail: zuzana.podmanicka@statistics.sk